

22:00-23:30

L.V. Beethoven ve 9. Senfoni

Atilla Erdemli

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü

Bir sanat yapıtını büyük yapan yalnızca sanatçının dehası değildir. Deha bir kuvettir, fakat yönlendirilmeye, biçimlendirilmeye, anlamlı kılınmaya muhtaç bir kuvvet. Her Sanatçı çağının bir ürünüdür. Deha dediğimiz kuvvete amaç ve içerik veren sanatçının özgünlüğü ve yaşantıları yanında çağın olayları, düşünceleri, yaşama tutumları, yaşama anlayışları ve umutlarıdır. Sanatçı bütün bunları yapıtında yeniden ve "güzel" olan bir biçim ile dile getirir. Burada bir yanıyla sanat yapıtı "olanı göstermek"tir. Bu birinci yan önemlidir; çünkü çok zaman İnsan, yaşadığı çağ kendisine vurmamakça onun farkına varmaz. Sanatçı İnsanlara olanı, hatta gözlerinin önünde olanı gösterir. Oscar Wilde "İngiliz ressamları Londra Köprüsünü sisler içinde resmettikleri gündün beri Londra Köprüsü sisler içindedir" der. Sanatçının olanı göstermesini Aristoteles Poetika'da mimesis bağlamında ele alır ve tragedyanın önemli bir işlevi olarak gösterir. Ne var ki, bir sanat yapıtının yalnızca bir tasfir olduğu söylenemez; algılayan, duygulanan, düşünen, çözümleyen, yeniden kuran, tasarlayan, öneren, savunan bir İnsan olarak Sanatçı tasfirin ötesine geçebilir. Sanatın duygusal yanı bilgiye dayandığı ölçüde yapıt derinleşir ve yücelir.

LV. Beethoven çatışmalarla örülü bir çağın insanıdır. Bu çağda bir yanda 1789 Fransız İhtilali, Napolyon Savaşları, Avrupa'nın kendi içinde durup dinmeyen yıkımlarla gelişen olayları sürerken, diğer yanda çözüm-düşün-celer doğup geliyordu. Sözgelimi "Eşitlik, Kardeşlik, Özgürlük düşüncesi, Kant'ın yeniden biçimlendirdiği "Aydınlanma" ve "Tarihlilik" anlayışları, yine Kant Felsefesinde temellerini bulan Alman Idealist Felsefesi ve Romantik Edebiyat Beethoven'in bilgisel temellerini oluşturmaktaydı. Buna sanatçının sevdiği ve sık sık sığındığı doğayı her zaman içinde duyduğu "Halk İnsanı" olmayı, sıkıntılarını, umutsuzluklarını ve umutlarını katmak gerekmektedir. Bütün bunlar değişik yapıtlarında değişik güzellikler içinde işlenmişlerdir. Tüm yapıtların doruğu 9. Senfonidir. 9. Senfoninin doruğunda ise Schiller' in Sevince Türkü (Lied an die Freude) adlı şiirinin yeniden düzenlenip, hatta yeniden yaratılarak işlendiği 4. Koral Bölüm bulunur. Bu, artık müziğin yetmediği, "Söz" ün gerekli olduğu ve dehanın çağın tasfirinin ötesine, çağından çok uzaklara "Bütün İnsanlar" a ulaştığı bölümdür.

Senfoni'nin ana savı Aydınlanma'dır. Bu senfoninin bestelendiği çağın, Aydınlanma Çağı olması bakımından olağandır. Senfonide, aydınlanma çizgisindeki Schillerin şiiri irdelenir ve Renaissance ortalarında beliren, gelişerek 18. yy.'a ulaşan birçok soruna yanıt verilir. Senfoni Aydınlanmaya özgü Tarih anlayışına uygun bir savla, daha doğrusu bir umutla; İnsan-oğlu'nun bu dünyada yaratacağı büyük uyum ile sona erer.

18. yy. Aydınlanması Modernizmin de başlangıcıdır. Modernite 9. Senfonide muştulanan uyumu sağlamak bir yana İnsanlığa çok büyük sorunlar getirmiştir. Sözgelimi, aydınlık ya da modern yaşamının en önemli yanlarından biri olan

---

Bireylik(individuum) 9. Senfoninin de temel öğelerindendir. Fakat aydınlanma da, sonraki gelişimiyle modernite de Bireylere tuttarlı bir ahlak, güvenilir bir yaşama temeli sağlayamamıştır. Pool'un sözleriyle dile getirirsek "Modern dünya belli ahlak anlayışlarının varlığını gerektirmekte, ama aynı zamanda bu anlayışları ciddiye almanın zeminini de yılmaktadır. Modernlik ahlaka hem ihtiyaç duymakta, hem de ahlaki imkânsız kılmaktadır." İnsanlık bu sıkıntıları yaşarken dünyamıza fırtına gibi Post-modern girer ve onunla bireylikler aşırılışır, değerler koflaşır, yaşama hem bireysel bakımdan ve hem de kurumlar bakımından parçalanır; dahası parçalanma sürmektedir. Z.Bauman'ın deyişi ile "İçinde bulunduğumuz çağ ahlaki belirsizliğin güçlü bir şekilde hissedildiği çağdır. Bu çağ bize daha önce hiç sahip olmadığımız bir seçim özgürlüğü sunar;ama öte yandan bizi daha önce hiç bu kadar ıstıraplı olmayan bir tereddüt durumuna sokar." Bu tereddüt "Global Yaşama" için en olgun ortamı yaratmaktadır. Globalizm, Bireyliğin Kırılması ilkesi ve amacını taşır. Global yaşama İnsanlığa yeni bir Ortaçağı getirmektedir. Bu Ortaçağda yetke din kuruluşları değildir; İbadet mabetlerde değil marketlerde yapılmaktadır. Vaizler televizyon başta olmak üzere her yerde,her zaman karşımıza çıkmakta ve tüketim ibadetine,bu ibadetin sağlayacağı hazza davet etmektedirler.Birey kendisi olmamak için zorlanmaktadır.Birey olarak yaşamak büyük akıntının karşısında durmaya çalışmak gibidir.Bu koşullarda Nietzsche'nin sesi yeniden duyulabilir' Tanrı Öldü! Onu biz öldürdük..."

Her Ortaçağ yeni bir Aydınlanmayı gerektirir. Acaba Beethoven'in 9. Senfonisi bu karanlığa bir ışık verebilir mi? Bu nasıl bir ışık olabilir?